

– BESZÁMOLÓK –

25 ÉVES A DE PROCESSIBUS MATRIMONIALIBUS

Jubileumi esztendőhöz érkezett a müncheni központú, kánonjogi szakképzéssel foglalkozó tudományos műhely, amely elnevezéséhez hűen, hangsúllyal a házasságot érintő kánonjogi kérdésekkel foglalkozik. Éppen 25 évvel ezelőtt ült össze az első tanácskozás Berlinben, amelyből kinőtt egy egész intézmény. Évente rendeznek konferenciát valamely (jellemzően) bajorországi város egyetemén, ahol a házigazda egy teológiai kar, vagy más katolikus egyházi intézmény. Ugyane néven – témájában egyedülálló – évente megjelenő szakfolyóiratot is kiadnak az intézmény alapítói (Elmar Güthoff és Karl-Heinz Selge), amely rendre tartalmazza az évenkénti konferenciákon elhangzott előadások szerkesztett tanulmányait. Eddig 24 kötet jelent meg; a nyomtatott változat mellett a kötetek elektronikus felületen is olvashatók az augsburgi egyetemi könyvtár digitális gyűjteményében.

A 2019. évi szemináriumnak Münchenben az olasz kulturális intézet (Istituto Italiano di Cultura) adott otthont november 21–22-én. A jubileumi alkalommal kedves köszöntésekre is sor került, de a középpontban természetesen az előadások voltak. A szervezők hagyományos gyakorlata szerint a bő egyórás előadásokat részletes hozzászólások, rövidebb korreferátumok, gyakran vita követi, így az a programrend, hogy viszonylag kevés a (felkért) előadó, ellenben a referátumok nagyon alaposak és a hozzászólásokkal együtt kimerítően körüljárják az adott témát. Mint rendszerint, most is hat előadást hallgathattunk meg.

Az első előadást Prof. Dr. Christoph Ohly (Trier) tartotta, címe: *Das Motu Proprio Vos estis lux mundi. Perspektiven und Anmerkungen*. Fő alaptéma a papok által elkövetett szexuális visszaélésekkel kapcsolatos pápai dokumentum volt. Passzív alanyok nem csak a kiskorúak, hanem általában a védelemre szorulóak. Hangsúlyozta az előadó, hogy általános feljelentési kötelezettség terhel mindenkit, aki efféle szexuális abúzust észlel, egyházi és világi hatóságok irányában egyaránt. Súlyos, és egyre fontosabb kérdés ugyanakkor a privátszféra és a személyes adatok védelmének ügye, amely alkotmányos alapjogi kérdések sorát veti fel. Megtudtuk, hogy a megindított egyházi vizsgálat folyamán havonta jelentést kell készíteni és 90 napon belül le kell zárni az eljárást. Mivel szenzitív adatok és érdekek sora jön szóba, az ártatlanság védelmének maradéktalanul érvényesülnie kell. Az esetek azt mutatják, hogy rendkívül nehéz kiegyensúlyozott egyházjogi megoldást találni. Az előadó hangsúlyozta a rehabilitáció fontosságát is. Hiányosságként említette, hogy a MP-ból hiányoznak a szankciók.

A második referens Dr. Markus Walser (Vaduz) általános helynök, официális volt, aki *Concordantia discordantium canonum oder warum die Gesetzgebungstechnik des Heiligen Stuhls zu Beginn des 21. Jahrhunderts einen neuen Gratian bräuchte* címmel

tartott érdekes előadást. Felfogása szerint ma is szükség volna egy olyan rendszerező elmére, mint amilyen a klasszikus kanonisztika 12. századi órása volt. Számos, a CIC és a MP közötti kollízióra mutatott rám, mint amilyen például a sértetti életkor különbözősége (18-ra módosult 16-ról), az elévülési idő meghosszabbodása, s problematikusnak látja azt is, hogy a pápai fellépések, a CIC kánonjaiba való ‘belenyúlások’ szelektívek, nem rendszerszerűek. Problémák vannak a CIC és a keleti egyház törvényei között is.

A harmadik előadó Dr. Melanie-Katharina Kraus (Rottenburg) *Überlegungen zur Abschaffung der obligatorischen II. Instanz durch das Motu Proprio Mitis Iudex Dominus Iesus* címmel tartott előadásában mintegy tovább fűzte az előző referens által felvetett gondolatot, egy eljárásjogi intézmény elemzésén keresztül. A pápai intézkedés nyomán ui. az eddig a CIC szerint előírt másodfokú eljárás fellebbezés hiányában már nem kötelező a szentszékeken. Az előadó amellet érvelt, hogy az érvényesnek vélemezett házasságok védelmi szintje ezáltal erősen csökkent. Az első és másodfokú bíróságok között nincs lényeges szakmai-tartalmi különbség, így pl. a bírácoknak legalább licentiátussal kell rendelkezniük, ám a világegyházban hatalmas anomáliák tapasztalhatók: Braziliában az egyházi bíróságok 60 százaléka nem felel meg ennek a feltételnek. Ilyen körülmények között már nem is meglepő, hogy a Rota mintegy 75 százalékban semmisíti meg a hozzá került helyi ítéleteket. Nagy hangsúlyt kapott az előadásban a kötelékvédő szerepe, hiszen az ő fellebbezése nyomán mindenképpen le kell folytatni a másodfokú eljárást. Hangsúlyozta az előadó a bírác továbbképzésének fontosságát is, ami a világi fórumrendszereken már régóta gyakorlat, az egyházi bírác esetében azonban ez teljesen önkéntes és igen ritka, hogy a bírác ilyen szakmai kurzusokon vegyenek részt – mint amilyen például a De Processibus Matrimonialibus is.

A csütörtöki nap utolsó előadója Prof. Dr. Thomas Meckel (Frankfurt St. Georgen) volt, referátumának címe: *Ehe, Familie und Ehevorbereitung in verfassungsrechtlicher Perspektive*. Nagyon érdekfeszítő előadásában egy ‘szoft’ (azaz nem a kemény házasságjogi kérdések egyikéről) megközelítésről, a prevencióról beszélt. Részletesen kifejtette, hogy ha nagyon komolyan vennénk a házasságkötés alkalmával kimondott szavak tartalmát, s azokat számon kérnénk a házassulandókon, lenne nagy meghökkenés. A szavak mélyebb értelmében sok pár nem is tudja igazán, mire mondja ki az „Igen!”-t. Ezért amellet érvelt, hogy mivel a modern társadalom vallási kultúrája és szokásrendje a szentségi házasság megéléséhez már alig jelent hatékony és támogató közeget, a kánonjogi szabályozás pedig évezredekken át alig változott, nincs más megoldás, mint a házassági felkészítések komolya(bba)n vétele. Hozzászólásomban megemlítettem, hogy Magyarországon ennek már komoly gyakorlata van, a Szeged-alsóvárosi ferences plébánián mintegy két évtizede folytatunk módszeresen felépített tematikájú jegyeskurzusokat, amelyek 10 alkalommal, gyakorlatilag egy szemeszteres keretben, sok-sok világi házastárs részvételével, nagy érdeklődés mellett folynak.

A pénteki nap első referense, P. Dr. Dr. Noach Heckel OSB (Münsterschwarzach) *Der Kirchnaustritt im kanonischen Eherecht. Anmerkungen zur eherechtlichen Praxis in Deutschland* címmel tartott nagyon gyakorlatorientált előadást. Az állam és egyház németországi viszonyának jellemzéséhez egy érdekes adalék: Brémát kivéve az egyházból való kilépés jogi aktusa civil hatóság előtt történik, csak a városállamban van fordítva: ott egy helyi törvény szerint erre az intézkedésre egyházi intézmény jogosult.

Kuriózum a téma, de korántsem példa nélküli, mint az esetek mutatják. Olyan ügyekről beszélt, amelyekben nem kitesztítés nyomán került valaki az egyházi kereteken kívül, hanem valamilyen önkéntes megfontolás nyomán, jogállása azonban lényegében meg-
egyezik a kiközösített személyével. Az ilyen személy nem járulhat szentségekhez, nem lehet sem keresztapa sem bérma keresztapa, nem választható meg plébániai vagy egyházmegyei tanácsba, elveszíti aktív és passzív egyházi választójogát, nem lehet tagja nyilvános egyházi egyesületnek, végül nem viselhet egyházi hivatalt és funkciót. A végiggondolt kérdések sorában olyan felvetések szerepeltek, mint hogy az ilyen személy lehet-e tanú az egyházi esküvőn? Fő szabály szerint ki van zárva ugyan mindenből, de a releváns „egyházi funkció” kifejezés megengedő értelmezése segíthet: megoldás lehet, ha a tanút nem aktív szereplőnek tekintjük, mert ekkor lehetséges az érvényes tanúskodása.

A konferencia utolsó referátumát RA Christoph Lerg (München) tartotta, címe: *Die Aufwertung der Parteiaussagen durch das Motu Proprio Mitis Iudex Dominus Iesus aus der Sicht des Anwaltes*. Kifejtette, hogy a hagyományos felfogás szerint a bírónak pártatlannak kell lennie, de az ügyvédnek nem. A mai egyházi perek ügyvédje számára több eszköz áll rendelkezésre, mint régebben. A modern korban a kánonjogi eljárásokban nagyban megnőtt a verbalitáson túli bizonyítékok köre és szerepe (kép- és hangfelvételek, DNS vizsgálatok etc.), de változatlanul központi szerepük van a szóbeli kijelentéseknek. Itt viszont főleg az időmúlás az a körülmény, ami köztudomásúan folyamatosan erodálja az emberi emlékezet előhívható emlékeit, ezért a bizonyítóereje fokozatosan gyengül. Különösen problematikusak a bíróságon kívül tett vallomások, amelyeknek bizonyítóereje felől, mint a legtöbb más esetben is, a bírói mérlegelés dönt.

BALOGH Elemér
egyetemi tanár (SZTE ÁJTK)